

Hwad Behagas?

Somnia plus vigili quam dormienti nocent

Bellmansällskapets medlemsblad

N:o 2 Anno 2021

Affisch för Axel Berggrens sånglustspel "Bellman i Stadion" framfört vid Stadionspelen 1918. Skådespelaren Gunnar Bohman framträdde framför en kulliss föreställande Bellmanshuset på Djurgården.

Ny ordförande **3**. Årsmötet 2021 **4**. Mikael Alm i styrelsen **5**. Carl Larssons Bellmanfantasi **6**. Mats Hayen, intervju **8**. Anita Ankarcrona hedersledamot **10**. Ett Byströmporträtt **12**. En bok om Ulla Winblad **15**. Koppypmning **18**. Bellmansstudier **20**. Böcker till salu **22**. Nya medlemmar **24**.

Bröder och systrar i Bellman!

I pandemitider känns det som om allt segar sig fram, ständigt likadant och ständigt enahanda, men ett och annat har faktiskt hänt. Bellmansällskapet har haft årsmöte, och det på ett nytt sätt: via e-post. Ni har också valt en ny ordförande. Jag är stolt över att få efterträda en så utmärkt ordförande som Mats Hayen. Under fem år har han styrt sällskapet med klokhet och energi. Nu hoppas jag leva upp till de förväntningar man bör ha på en ordförande.

Ny är även den gryende friheten. Numera är vi rätt många som fått vårt vaccin och slipper ut ur våra hålor. Bellman levde i en tid då vaccinet just skulle uppfinnas, och han fascinerades av dess föregångare koppypningen. När vännerna Westmans barn blivit ympade hyllade han dem: ”Mina Vänner, små ock glada, / Som för kopporna jag gömda sett.” Vi som stuckit oss undan kan nu efter sticket äntligen sticka ut näsan i solskenet. ”Hoppa, dansa, lek ock glamma”, skriver skalden till barnen. En glad sommar önskas er alla – och så hoppas vi på en ny vår för Bellmansällskapet framåt hösten.

Carina Burman
Ordförande

BELLMANSSÄLLSKAPET

Ordförande Carina Burman carina.burman@littvet.uu.se	Redaktion Hwad Behagas? Catharina Grünbaum catharina.grunbaum@explicare.se	Postadress: Bellmansällskapet c/o Kristian Gustavson Fyrverkarbacken 42 112 60 Stockholm
Vice ordförande, webbredaktör Jennie Nell jennie.nell@littvet.su.se	Webbmästare Eva Frykevall eva@frykevall.com	E-post: sallskapet@bellman.org
Sekreterare, Jonas Nordin jonas.nordin@kultur.lu.se	Övriga ledamöter Mikael Alm mikael.alm@hist.uu.se	Hemsida: www.bellman.org
Skattmästare Kristian Gustavson kristiangustavson@gmail.com	Christian Bratt chr.bratt3a@gmail.com	Sällskapets pg: 45 19 50-0
Arkivarie Olof Holm olofholm49@gmail.com	Bengt Jonshult embarkeringen@gmail.com	
Klubbmästare Hans-Jacob Bonnier nisse@bonnier.se		

Carina Burman presenterar sig

Bellmansällskapet har fått en ny ordförande, väl känd för medlemmarna liksom för en stor läsekrets. Carina Burman föreläser och skriver oavbrutet – romaner, biografier, artiklar. Mest hemma känner hon sig i 1700-talet. Sällskapet hälsar henne med glädje välkommen som ordförande.

Vi träffades på sjuttioalet, Bellman och jag. Varsitt sjuttioal. För min del var det sommaren sjuttiofem, när jag just gått ut åttan och ägnade sommarlovet åt Fred Åkerströms *Glimmande nymf*.

Inte så många år efter tonårssommaren började jag läsa litteraturvetenskap, hamnade rätt snart i det svenska sjuttonhundratalet och disputerade 1988 på en avhandling om Johan Henric Kellgren och våltaligheten. Fem år senare gav jag ut romanen *Min salig bror Jean Hendrich*, som också handlar om Kellgren men där Bellman gästspelar på Börshusbalen. Sedan dess har det blivit ett tjugotal böcker. För två år sedan utkom *Bellman. Biografen*, och nu i maj kom romanen *God natt Madame*, som handlar om Anna Charlotta von Stapelmohr – vitter och bitsk hovdam under Gustav III och dessutom Bellmans bästis.

Till professionen är jag alltså författare och litteraturforskare – tillika oavlönad docent vid Litteraturvetenskapliga institutionen i Uppsala. Det är också i Uppsala jag bor. Jag är gift och har tre vuxna barn, som när de var små inkluderades i ett familjemedlemskap i Bellmansällskapet. En av dem följde till och med mamma på styrelsemöten, liggande i barnvagn.

År 1994 valdes jag in i Bellmansällskapetets styrelse och blev 2017 vice ordförande. Som ordförande vill jag att våra möten ska kombinera det lättsamma och det forskningsanknutna, att vi ska lära oss mer om Bellman men också om hans tid. Övriga infallsvinklar vore uppiggande, sång och musik är en självklarhet. Vilka skulle sjunga och spela om inte vi – jag höll på att säga *we few, we happy few* – men vi är inte få. Vi blir allt fler. Det är min förhoppning att sällskapet ska fortsätta växa och nå nya grupper – också utanför Stockholmsregionen.

Carina Burman

Usla tider! – årsmötet 2021

Förra året samlades Bellmansällskapet som brukligt till årsmöte på Nedre Manilla med viss begränsning av deltagarantalet, men vi kunde ändå *mötas*, i verkliga livet. När styrelsen skulle planera årsmötet detta år, 2021, stod den inför ytterligare skärpta restriktioner. Den tillåtna kvoten skulle inte tillåta att ens styrelsen samlades.

Nog av, styrelsen stannade för den magra lösningen med utskick av årsmöteshandlingarna med e-post och anslag på sällskapets webbplats med önskan om yttranden från medlemmarna. För den som vant sig vid att möta deltagarnas glada miner och ordförande Hayens eleganta svingande av ordförandeklubbans bland författarporträtten på Manilla kändes det som en veritabel torrsimsövning. Trots allt gick mötet ändå av den digitala stapeln och gensvaret från medlemmarna var över förväntan – 75 bifallande röster inhöstades och ingen var däremot. Styrelsen tackar för förtroendet och för engagemanget.

Men det hjälps inte! Så här ska inte ett årsmöte i Bellmansällskapet gå till. Vi vill mötas på riktigt. Vi vill sitta där och glo i handlingarna, muttrande avge våra jakande svar på frågan om styrelsens ansvarsfrihet, stirra i golvet och oro-

Ordförandeklubbans med Bellman-skulpturen blev osvingad vid årsmötet 2021. Men nästa gång hanteras den av vår nya ordförande Carina Burman.

ligt skruva på oss när det visar sig att det behövs ytterligare ett namn till någon av de viktiga poster som ska besättas. Vi vill välja vår nya ordförande *Carina Burman* och vår nya ledamot *Mikael Alm* med enhälligt acklamation så ropen skallar i salen.

Vi vill hälsa vår nya hedersledamot *Anita Ankarcrona* med jubel. Och sist, men inte minst, vi vill med libationer och hurrarop tacka vår käre avgående ordförande *Mats Hayen* för hans synnerligen väl förrättade värv i Bellmans tjänst.

Därav blev nu intet och om det bara ginge skulle undertecknad gärna göra om och hålla årsmötet 2021 som det borde ha varit. Men snart, snart ska vi väl kunna mötas igen så som vi brukar och då ta igen allt det vi inte kunde göra i den digitala nödlösningen.

Kristian Gustavson

Mikael Alm, ny i styrelsen

Bellmansällskapet har förvärvat en ny medspelare, 1700-talsforskaren Mikael Alm. Vi hälsar honom välkommen!

Bellman kan vara mycket, och för många är han bara en rolig historia. Sällskapets medlemmar vet bättre. Skaldens verk är stor litteratur, lysande musik, varaktig kultur – men det är också historiskt. Från historieämnet kommer vår nye styrelsemedlem Mikael Alm (f. 1973), docent och lektor vid Historiska institutionen vid Uppsala universitet.

Sin forskning har Mikael ägnat olika aspekter av makt hierarkier inom 1700- och det tidiga 1800-talets politiska och sociala kultur, alltifrån gustavernas skapande av en kunglig image till uppbyggnaden av den bernadotteska dynastin.

I Mikael's forskning har Bellman funnits som en ständig referenspunkt, och inom det upsaliensiska sällskapslivet tenderar det gärna att bli mycket Bellman. Mikael är nämligen en man med rika sociala nätverk. Bland skaldens sentida uttolkare är Fred Åkerström hans favorit.

Mikael's senaste forskningsprojekt handlar om kläder som markör av sociala skillnader och hierarkier i 1700-talets Sverige. Själv är han en färgrik person vars hjärta nog särskilt klappar för rött

och svart – inte på grund av den gustavianska hovdräktens färger, utan eftersom vår nye styrelsemedlem är en glödande Milansupporter. Mikael är gift med en historiekollega, har en son och två katter – de båda senare namngivna efter spelare i Milan.

Carina Burman

Carl Larssons Bellmanfantasi

Målaren Carl Larsson återskapade 1700-talet i sina illustrationer till praktupplagan av fru Lenngrens diktning. Han umgicks också med storstilade planer på att fortsätta med Bellman.

Men annat kom emellan.

Att Carl Larsson, trots ett flertal gånger ombedd, aldrig kom sig för att åt Bonniers illustrera *Fredmans epistlar* berättades i förra numret av Hwad Behagas?. Diktaren och konstkännaren Gunnar Mascoll Silfverstolpe skriver i *Bellmansstudier 1* (1924, s. 65) förhoppningsfullt om vad som kunde ha blivit av ett sådant projekt:

”Det är inte svårt att tänka sig i vilken riktning Carl Larsson skulle ha löst den stora uppgiften. Hans strålande teckningar till Anna Maria Lenngren och Elisav Sehlstedt ge oss anvisningar. Stockholmspojken Carl Larsson skulle nog i första hand ha tagit fasta på Stockholmsskalden Bellman. Djurgårdens dungar och vikar, Mälarfjärdarna, de skumma gränderna med utblickar mot Strömmens glitter – allt detta skulle han ha fört in i sina illustrationer. Hans ritstift skulle i första hand ha dröjt vid allt det blommande och doftiga i Bellmans

dikt, och hans fantasi skulle ha tumlat om med söndagslynnets och det muntira överdådet hos diktens gestalter – det tunga ruset, den mörka ruelsen skulle han ha glidit förbi. Den för *Nornan* år 1886 tecknade Bellmansfantasi är en upptakt till något som aldrig kom.”

Med teckningen här intill och porträttet av skalden i Nationalmuseums trapphall får vi nöja oss med Carl Larsson som Bellmanskildrare.

Kristian Gustavson

Bellmanfantasi av Carl Larsson.

Mats Hayen

– hur var dina fem år vid klubban?

Styrelseledamoten Christian Bratt samtalar med Mats Hayen som lämnat ordförandeposten i Bellmansällskapet.

Jag träffar Mats till lunch på herrklubben Sällskapet och vi kommer raskt in på Bacchanaliska områden, fast med Ramlösa i glasen.

– **Berätta: Hur kom du in på just Bellman? Ett allmänt intresse för 1700-talet?**

Jag lärde känna 1700-talets Stockholm genom två historiska forskningsprojekt på 1990-talet. Bellman fanns i den världen och han fascinerade mig på flera sätt. Men det dröjde ganska länge innan Bellman på riktigt blev en del av min värld. Det skedde i samband med att Henrik Mickos och Bengt Gustaf Jonshult introducerade mig i ordensällskapet Par Bricole 2009.

– **Och hur kom sedan Bellmansällskapet in i bilden?**

Efter några år i Par Bricole hade jag ägnat mig så mycket åt Bellman att jag beslutade mig för att låta Stockholms stadsarkiv – min arbetsplats sedan år 2000 – bli en viktig del av Bellmans 275-årsjubi-

leum. Det firades under 2015 och i samband med det kom kontakten med Bellmansällskapet. I januari 2016, efter en konsert med Peter Collin på Stadsbiblioteket, frågade Cecilia Wijnbladh om ordförandeskapet i sällskapet.

– **Vad anser du att du har utträttat de gångna fem åren? Råd för framtiden?**

Min devis som ordförande har varit att ”Bellman ska vara en *upplevelse*”. Evenemang har utformats som upplevelser, någonting man minns och där publiken fått uppleva Bellman på speciella platser. Vi har varit i Riddarhuset, i Smedjebacken, på Sveaborg (med Bellmansällskapet i Finland), på Valand i Göteborg, på Stadsbiblioteket och till sjöss flera gånger i och med samarbetet med Viking Line och Bellmankryssningarna. Vi har haft fina program där föredrag varvats med dans och skådespelarkonst.

Samtidigt tycker jag att forskning och forskningsresultat kan vara upplevelser. Vi har gett ut en ny volym i serien med Bellmansstudier och nästa år på gång. I

Mats Hayen i samspråk med rumlaren Gottfried Sackenhielm med Bellman som tyst vittne. Årsmötet 2018.

Hwad Behagas? presenteras allehanda om vår skald och inte minst ny litteratur i ämnet. I allt detta har styrelsens medlemmar utfört stordåd.

– **Vilka är dina finaste minnen från den här tiden?**

Tommy Körberg på Bellmankryssningen under 100-årsjubileet 2019 minns jag som en väldigt speciell upplevelse. Det känns som den stora höjdpunkten under min tid som ordförande. Nationaldagen samma år är ett annat fint minne, då sällskapet fick en fana av kung Carl Gustaf. Jag har uppskattat konserterna med Peter Collin mycket. Han har tillfört något nytt till Bellmanvärlden. I min roll som historiker har det också varit fantastiskt att få djupdyka i 1700-talshandskrifter på Kungliga Biblioteket och i Riksarkivet. Våra dagar i Finland 2019 minns jag också med glädje.

– **Du har valt att lämna ordförandeposten rätt tidigt. Varför?**

För några år sedan kände jag att jag hade för många uppdrag. Jag behövde större möjlighet att styra över min egen tid. Därför kommer jag att lämna några uppdrag i år och några nästa år. Det känns bra eftersom min tid nu främst upptas av ett stort forskningsprojekt (utan Bellmankoppling) där jag är huvudforskare. Det beräknas pågå till 2025.

– **Ett stort forskningsprojekt alltså. Om vad? Styrelsen har inte kunnat undgå att märka att du har många bollar i luften!**

Mitt huvudprojekt framöver är *Stadens ansikten*, där vi arbetar med historiska porträtt från Stadsmuseet och med biografiska mikrodata från Stadsarkivet. Utöver det arbetar jag med Stadshusets

►
100-årsjubileum 2023 och så sitter jag i namnberedningen i Stockholms stad. Andra arbetsuppgifter är ett nytt programformat för SVT och manus till en ny tv-serie som utspelar sig i historisk tid. På min fritid har jag börjat skriva kriminalromaner om 1920-talets Stockholm. Det är väldigt roligt och romanerna har hittat en liten publik som verkar ivrigt vänta på nästa bok i serien.

– Men du överger väl inte Bellman?

Nej, jag blir kvar som arkivarie i Sällskapet Bellmans Minne och i olika roller i Par Bricole, som Ordenshistorion, Vice Ordensarkivarie och Sekreterare i Den Bacchanaliska Akademien. Och jag fortsätter förstås som medlem i Bellmansällskapet.

Christian Bratt

Anita Ankarcrona ny hedersledamot

Anita Ankarcrona, välkänd för Bellmansällskapets medlemmar som mångårig ordförande, har utsetts till hedersledamot av sällskapet.

Med sina 35 år som styrelseledamot har Anita Ankarcrona täckt mer än en tredjedel av sällskapets historia. Hon blev omedelbart sekreterare (1977–90) och kom därför i kontakt med medlemmar från alla generationer i sällskapets historia. Hon kände och känner dem alla och har en unik överblick över hundra års Bellmanforskare, Bellmankännare och Bellmanälskare.

Detta till trots möter vi i Anita en ungdomlig dam, raskt går hon sina promenader och utövar sin yoga men trivs

lika gärna med åldriga böcker. Inkunabler och modern spänst – kan någon förena det smidigare än Anita?

Efter 13 år som sekreterare följde 21 år som ordförande, 1995–2016. Endast Karl Asplund har suttit längre på denna post, i 22 år. ”Ska du inte stanna ett eller två år till och slå Asplund?” Nej, det skulle hon inte. Hennes dagsverke måste säga vara fullgjort i rikt mått.

Bellmansällskapets stora uppgift att utge en tillförlitlig utgåva av skrifterna,

Ett självklart hedersmedlemskap – Anita Ankarcrona kan se tillbaka på trettiotvå lyckosamma som sekreterare och ordförande i Bellmansällskapet.

Standardupplagan, avslutades efter åttio år och tjugo band 2005. Vad skulle sällskapet nu ägna sig åt? Under Anitas ordförandeskap togs flera nya initiativ. Det stora seminarieriet ”Bellman och musiken” 2007 (se Bellmansstudier 23) pekade ut musiken och Bellmantolkningen som en huvuduppgift. Anita drev också på om en framtida datorisering, något som skulle leda till en innehållsrik hemsida. Bellmansällskapet under hennes ledning sökte sig utanför Stockholm och genomförde flera ”extramurala” evenemang – bland annat i Göteborg och Karlstad. Sällskapet genomförde flera öppna föreläsningar, bland annat med

ordföranden själv som affischnamn. Under hennes ordförandetid hölls inte mindre än 193 programpunkter. Anita har därtill varit en eminent bidragssökare till våra många åtaganden.

För sina omfattande och långvariga insatser som ordförande, föreläsare, författare och kontaktskapare utses Anita Ankarcrona nu till hedersledamot av det sällskap som har så mycket att tacka henne för.

Heders Anita!

Olof Holm

Med anledning av ett porträtt

Nestorn inom Bellmanforskningen professor Olof Byström (1901-1999) avporträtterades sent i livet av konstnären Gunnar Brusewitz.

Här tecknar Anita Ankarcrona hans porträtt i ord.

Av Anita Ankarcrona

Någon gång i slutet av 90-talet sände professor Magnus von Platen, min företrädare på ordförandeposten i Bellmansällskapet, mig denna "avtagning" av Olof Byström att ramas och hängas på vägg när sällskapet fått ett eget hus. Det dröjde som bekant många år och konvolutet med Gunnar Brusewitz "avtagning" låg lika säkert som glömt i min skrivbordslåda. Tills nu!

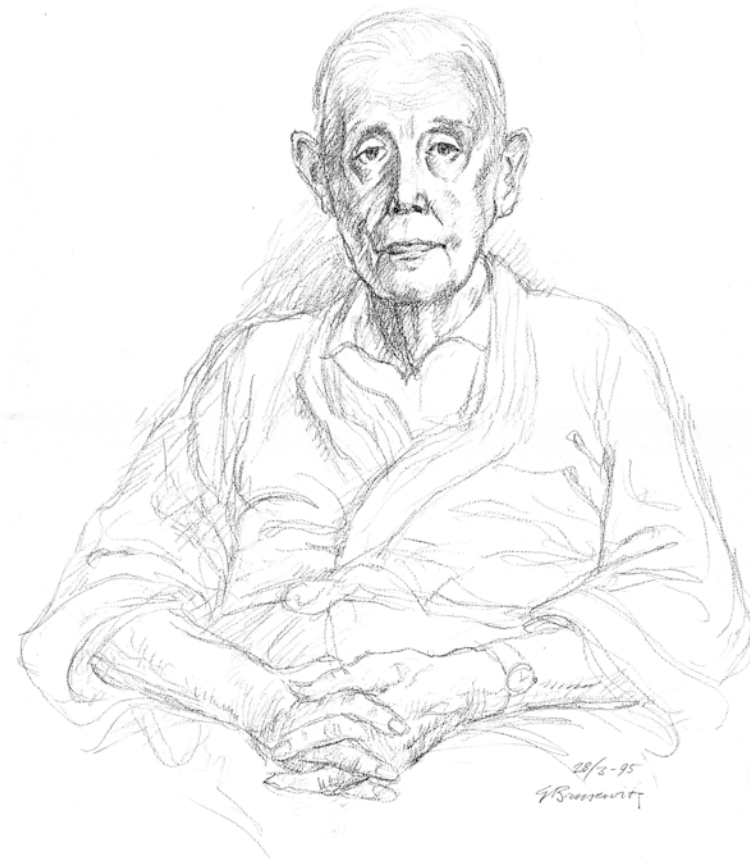
Brusewitz beskrivning av den nattrocksklädde Olle i hans charmiga något dunkla våning, låter oss se honom med porträttörens känsliga öga för liv och ljus.

När jag nu möter Olle i det tecknade porträttet är det förvisso en åldrad man, 94 år, men konstnären har på ett underbart sätt fångat blickens visdom och visshet.

Händerna vilar tryggt i hans knä. Som vilade han på årorna i den farkost som burit honom genom livet.

Jag minns mitt första möte med Olof Byström som mötet med en hövding. Som på porträttet – även om det var tjugofem år före Brusewitz "avtagning". Jag greps av hans värdighet, hans vänlighet och hans auktoritet, som gjorde ett djupt intryck på en tvåbetygsstudent som genom vänners försorg fått möjligheten att träffa Bellmanforskningens *grand seigneur*, för att diskutera en liten uppsats kring ämnet "Bellman som poet, bedömd av sin samtid". Han visade ämnet ett intresse som vore det ett avhandlingsarbete. När han så småningom guidade mig genom sin rika boksamling av bellmaniana, visade han mig också Bellmansällskapets vackert snidade ordförandeklubba. Ingen av oss hade en tanke på att hans gäst skulle hålla den i sin hand cirka tjugo år senare.

Olof Byström var ett barn av sitt sekel. Han mötte livet ett år in på det förra århundradet och han lämnade det en april-

Olof Byström 1901–1999

Olof Byström är en av våra mest framstående Bellmanforskare. Hans kartläggning av epistlarnas tillkomst och kronologi är grundläggande. Han är också den som reviderat slentrianföreställningen om Bellman som försupen källarbohem och romantiskt spontan geni.

Många är de Bellmanforskare som besökt hans 1600-talsvåning i Gamla stan och lyssnat till hans lysande talekonst. I Bellmansällskapet var han ledande i nästan sju decennier, som sekreterare, ordförande och redaktör för många av Sällskapets skrifter.

Gunnar Brusewitz 1924–2004

Konstnären Gunnar Brusewitz kunde teckna allt – djur, natur, människor och miljöer, 1700-tal, Nobeldiplom ... Hans blyertsteckning av Olof Byström i nattrock är från 1995.

dag under dess allra sista vår.

Han hade ett omfattande och rikt socialt liv, men hade kanske ändå sina käraste och mest förtrogna vänner i det 1700-tal som var hans tankes och hans känslas hemvist. En epok som genom sin dikt och sina diktare gav honom en upplevelse av att vara betraktad av ögon som ser och förstår. Ett möte med en värld som är ens egen. En värld vars livskänsla, anda och estetik man delar i djupet av sin personlighet. Ömsesidighet. Igenkännande.

Carl Michael Bellmans poetiska och musikaliska geni var hans livs outsinliga inspiration och föremålet för hans hän-givna livslånga arbete. Men det fanns också en djupt känd samhörighet med

personen Carl Michael Bellman; med hans ljus och hans skugga, med hans livsglädje och hans ruelse. Sommarmorgonens ”Fjäriln vingad” och skymningens ”Träd fram du Nattens Gud” var de poetiska vändkors där han mötte sin diktare.

När Olof Byström en solig vårdag jordfästes i Storkyrkan var han omgiven av den stad, den poesi och den musik som varit föremål för hans livslånga kärlek och strävan.

Nattens gud hade trätt fram och lindrat hans kval och krämpa. Ögats förlåt var slutet. Hagas fjäril lyfte hans själ till vila och frid.

Porträttet betraktar oss.

Ulla Winblad – liv och legend

Vem var verklighetens Ulla Winblad? Mycket har skrivits om denna vackra, sannolikt mörklockiga och nästan mytologiska gestalt, och många antaganden har varit felaktiga.

Nu har forskaren Rebecka Lennartsson dykt i arkiven för att ge en autentisk bild av den äventyrliga kvinnan.

I anslutning till Stockholms stadsmuseums utställning 2021 om Ulla Winblad ger Stockholmia Förlag ut en bok om Maria Christina Kiellström, till vardags kallad Maja Stina. Hon levde mellan 1744 och 1798 och har gått till historien som förebild till Carl Michael Bellmans berömda litterära figur. Boken heter *Ulla Winblad – Liv och legend*.

Författaren Rebecka Lennartsson är etnolog och forskningschef vid museet. Sin tidigare forskning har hon ägnat åt prostitution och dess olika motsvarigheter i historisk tid. För två år sedan gav hon ut den kritikerhyllade studien *Mamsell Bohmans fall*. Den handlade om ”nattlöperskor” i 1700-talets Stockholm. Temat var handel med sexuella tjänster i den tidens urbana samhälle, och det återkommer i boken om Ulla Winblad.

Rebecka Lennartssons syfte är att följa huvudpersonen i verkligheten, från vaggan till graven, så gott det går i samtida

“Hurra! si Ulla dansar.”
Ulla Winblad som eftervärlden gärna vill se henne: rokokokokotten, inkarnationen av grace och fri erotik.

Teckning av Yngve Berg till FE 3.

dokument och texter. Maria Christina Kiellströms liv fördelar sig i fem huvudsakliga epoker. Den första är barndomen som tar henne fram till det vilda 1760-talet. Namnet Ulla Winblad skapar hon nu själv åt sig, och det finns bevisligen med på listor över publika kvinnor och i rättegångshandlingar efter så kallade horbaler och liknande tillställningar. Det är också det namn som kommer att ge henne problem senare i livet, när "Ulla Winblad" blivit synonymt med en lösaktig kvinna, och när människor i hennes närhet visste att hon – som senare fru Nordström och ännu senare fru Lindståhl – burit det i sin ungdom.

Under andra hälften av 1760-talet framträder hon i bevarade handlingar som en kvinna som kämpar sig fram i olika anställningar, som blir ogift mor till ett barn som dör efter några dagar, och som är aktiv på gränsen till det som vi idag skulle kalla för prostitution, även om det begreppet inte existerade i hennes värld.

Nu inträder den mycket korta tid som för henne in i Bellmans värld (hon uppträder första gången i Bacchi Orden 4.12.1770) – och därifrån vidare till oss. I Bellmans fortsatta diktning blir Ulla Winblad en litterär gestalt medan den verkliga Maja Stina Kiellströms levnadsbana ska ta en annan riktning.

Sålde Maria Christina Kiellström/Ulla Winblad sex för pengar? Det är en fråga som sysselsatt Bellmanforskningen sedan 1800-talet och där enskilda forskare ofta intagit helt motsatta positioner.

Ja eller nej? Lennartsson menar att frågan delvis är felställd eftersom det som vi kallar "prostitution" på 1700-talet inte handlade om rena penningtransaktioner, utan var en praxis som på ett intrikat sätt var invävd i den tidens sociala mönster.

Den tredje delen av boken är den mest intressanta och den som ger mest till den läsare som redan lärt känna Ulla Winblad via andra böcker om henne. Den handlar om Kiellströms liv som tullbesökarehustru i Norrköping. Stormarna runt den vildsinte och gravt alkoholiserade äkta mannen Erik Nordström och hans maka med det ökända namnet från Stockholm har gett upphov till ett mycket rikt källmaterial.

De realistiska socialreportage, som Fred Åkerström fåfängt ville hitta i Fredmans epistlar och sånger finns istället i Norrköpings stadsarkivs tunga volymer med brottmålsprotokoll från 1770-talet. Handlingarna skildrar en skrämmande epok i "Ulla Winblads" liv, en tid som samtidigt är mycket intressant och berättar om sociala relationer i en mindre svensk stad.

Efter maken Erik Nordströms död i polishäkte sommaren 1781 flyttade Kiellström tillbaka till Stockholm. Om detta handlar den fjärde delen i boken. Hon gifte om sig, och snart liknade situationen i Stockholm i mycket den i Norrköping. Möjligtvis levde hon som fru Lindståhl några pinnhål högre upp på den sociala skalan. Men precis som i Norrköping behövde hon kämpa mot

omgivningens bruk av det mycket ned-sättande uttrycket "Ulla Winblad", vilket åter aktualiserades när Bellmans verk *Fredmans epistlar* och *Fredmans sånger* kom ut i tryck 1790 och 1791.

Den sista delen av boken ägnas åt Maria Christina Lindståhls sista år och arvet efter henne. Hon dog som ägare till ett eget litet hus på Timmermangatan i januari 1798.

Ulla Winblad – Liv och legend rekommenderas alla som vill lära känna de spår som Maria Christina Kiellström efterlämnat och de band som förbinder henne med Bellmans litterära skapelse. Rebecka Lennartsson har skrivit en fantastisk bok. Den har också fått en fantastisk vacker formgivning av Sepidar Hosseini.

Mats Hayen

Den äldsta bilden av Bellmans skapelse "Ulla Winblad", höggravid, i "Bacchi Tempel" från 1783. Gravyr av Elias Martin och Johan Fredrik Martin. Kungliga Biblioteket.

Bryggarparet Westman – tidiga vaccinvänner

Smittkopporna var under århundraden med rätta fruktade. Ofta ledde de till döden, i bästa fall undkom man med ett vanprytt ansikte. Djarva läkare utförde under 1700-talet en inte alldeles riskfri så kallad skyddssympning med innehåll från en smittkoppa, innan den engelske läkaren Edward Jenner uppfann vaccinet, som utgick från den ofarligare kokoppan.

Bellmans vänner bryggarfamiljen Westman var inga antivaxxare. De lät svågern läkaren Pehr Fredric Lenngren skyddsympa först de tre sönerna och sedan ettåriga dottern Clara.

Bellman, som umgicks flitigt i det Westmanska huset, skrev bland många tillfällesverser till familjen följande två om barnens lyckade ympning 1791.

CG

Doktor Edward Jenner skapade 1796 smittkoppsvaccinet utifrån ofarligt kokoppssekret. Här behandlar han sin elvamånaders son. Den räddande kon (lat. vacca) betraktar scenen genom fönstret.

Öfver koppornas lyckliga öfvergång

den 10 Junii 1791.

Mina Vänner, små ock glada,
Som för kopporna jag gömda sett,
Eij den minsta anlets-skada
De er fagra ungdom gett.

Vid lilla Clara Elisabeths hemkomst

den 28 Junii 1791

Var välkommen, lilla Vän,
I Föräldrars famn tillbaka,
Med båd öga, mund och haka
Fredad från koppymningen.
Vij med längtan dig förbida.
Men på en så rolig dag
Ömt din Far i famnen tag
Vid en älskad Moders sida.

(Dikter till enskilda IV, StU XI, nr 36 och 38)

På skattjakt bland Bellmansstudier

Av Kristian Gustavson

I takt med ett växande Bellmanintresse, som kommit att innebära så mycket mer och annat än att sjunga fyrstämrig Bellman i manskör, har jag insett att *Bellmansstudier* (BS) är en veritabel skattkista för den Bellmanlystne – så mycken vitterhet, stilistisk elegans och lättsam lärdom där finns att inspireras av!

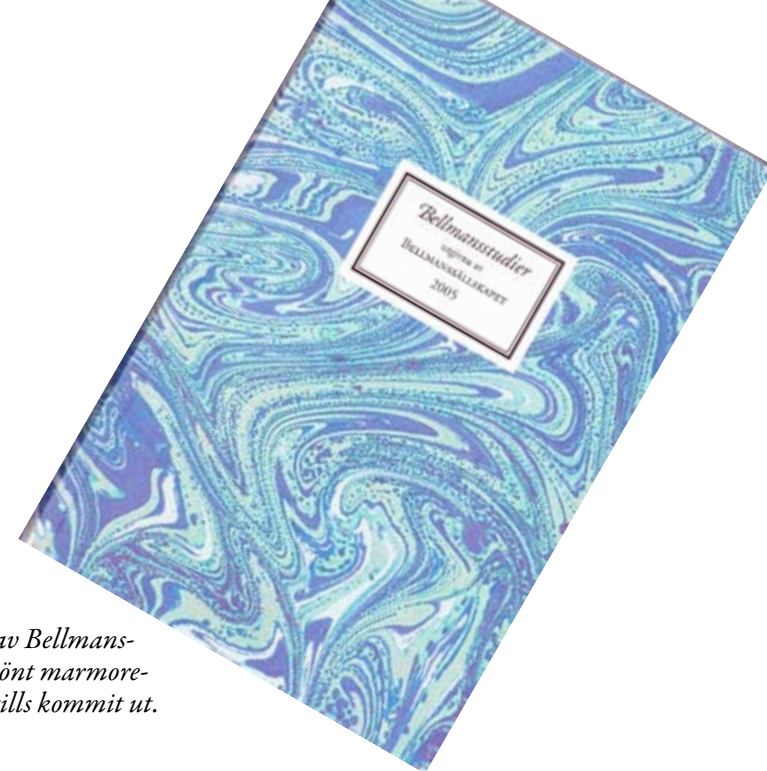
Redan i den första utgåvan 1924 medverkade den då unge Olof Byström (1901–1999), och han skulle fortsätta i så gott som samtliga till och med den nittonde 1989. Den volymen är en hyllning till Byström själv och innehåller texter av hans egen hand. Den inleds med minnen från Bellmansällskapets begynnelsekedade där Byström låter några av de tongivande styrelseledamöterna framträda i roande personliga minnesintryck, och han beskriver också sin egen slingriga väg till Bellmanforskningen.

Han berättar om hur hans familj, när han var sju år gammal, blev grannar med Oscar Levertins vackra och färgstarka änka Ebba ”i ett moln av frasande siden”, om Bellmansång under gymnasieåren

och om kandidatuppsatsen (för Martin Lamm) som behandlade Levertins rokokouppfattning – avsnittet om Levertins syn på Bellman trycktes sedan i BS 1. Han skildrar sitt första årsmöte med Bellmansällskapet den 1 mars 1923 i källaren Fredens festvåning med efterföljande måltidskalas. Byström debuterade som föredragshållare inför ett trettioårigt herrar i hög eller medelhög ålder:

”Med någon häpnad torde de ha betraktat den ungdomlige föredragshållaren som dock vid nachspelet kunde glädja sig åt en viss, rätt kordial förbrödring. När jag orerat en stund, öppnades dörren, och en försenad, gänglig gestalt gled in och placerade sig längst fram: det befinns vara den lomhörde prins Wilhelm, som jämte farbrodern prins Eugen tillhörde sällskapets första medlemskrets.”

Så bjuder BS genom åren en rad av läsvärda bidrag inom olika ämnesområden. Den som är intresserad av Bellmanillustrationer kan ta del av Gunnar Mascoll Silfverstolpes grundliga genomgång i

Tjugofem volymer av Bellmansstudier, alla med skönt marmorerat omslag, har hittills kommit ut.

BS 1, Nils Afzelius ”Konstnärer tolkar epistlarna” i BS 14, och återigen Byström i ”Tre konstnärsvänner” i BS 15 liksom ”Bellman och hans konstnärsvänner” i BS 19.

För den musikintresserade finns också mycket att hämta, till exempel i de föredrag som hölls vid 2007 års symposium *Bellman och musiken* som samlats i BS 23, och artiklar av Gunnar Hillbom och James Massengale i BS 18. Och så naturligtvis alla andra analyserande djupdykningar i skilda textställen, olika aspekter av Bellmans verk och liv, allt av en rad olika författare.

Bellmansstudier 1 kom som nämnts ut år 1924, och den senaste, den tjugofemte i ordningen, år 2019. Den lyckosamme

kan hitta de tidiga utgåvorna antikvariatledes. Men BS 15 och framåt finns till försäljning i sällskapet Bellmanbutik. (BS är inte tillgängliga i digital form.)

Volymerna är innehållsrika, det varierande marmorerade omslaget vackert, och med det nätta formatet ryms ett par tre utgåvor ledigt på den plats i hyllan som annars helt i onödan ockuperas av den senaste bästsäljaren.

Och priset? Otroligt facit, endast 50 kr per volym. Hänvändelse till *Olof Holm* i vår Bellmanbutik, se s. 23.

Skattjakten fortsätter i nästa nummer av *Hwad Behagas?*

Bellmanbutiken berikad efter donation Kom och köp!

I början av januari fick Bellmansällskapet en generös bokdonation av våra mångåriga medlemmar Christina och Börje Lindström. Börje har samlat Bellman sedan 1970-talet och samlingen rymmer många godbitar av Bellmans egen produktion och den rika floran av skrifter om skalden och hans verk. Enligt överenskommelse med donatorerna har samlingen tillförts sällskapets lager, som därigenom utökats med en mängd titlar utöver Bellmansällskapets egen utgivning av Standardupplaga, Bellmansstudier m.m.

Vår arkivarie, tillika Bellmanbutikens föreståndare, Olof Holm, har upprättat en prislista över hela det inläggande lagret. Här finns *Epistlarna* och *Sångerna* i olika utgåvor, bland annat faksimileditionerna av originalupplagorna 1790 och 1791, ett flertal illustre-

Ett urval av den Bellmanlitteratur som nu kan få nya ägare.

Sällskapets arkivarie och butiksföreståndare Olof Holm visar de skatter som förhoppningsvis ska lämna hyllorna i Bellmanshuset på Djurgården.

Foto: Kristian Gustavson

rade utgåvor, t.ex. av Einar Nerman och Yngve Berg (både 1917 och 1922 års upplagor) och den berömda *Samlade skrifter* utgiven av Carlén 1859-1861.

Den som söker finner översättningar av Bellman till tyska, norska, danska, bulgariska, ryska, och tjuvasiska. Dessutom Paul Britten Austins fina *The Life and Songs of Carl Michael Bellman*, på engelska och i svensk översättning, Nils Erdmanns Bellman-biografi, ett antal titlar av Nils Afzelius, Olof Byström, Gunnar Hillbom, Lars Huldén och Arvid Stålhane och små behändiga särtryck och specialtryck.

All denna fantastiska Bellmaniana söker nu nya bokhyllor. Ta chansen och fyll på ditt Bellmanbibliotek så gör du samtidigt Bellmansällskapet en god tjänst.

Rekvirera och studera prislistan från kristiangustavson@gmail.com (även telefon 0739 88 14 39). För att sedan stilla ditt ha-begär kontaktar du Olof Holm via e-post olofholm49@gmail.com.

AVSÄNDARE
Bellmansällskapet
c/o Kristian Gustavson
Fyrverkarbacken 42
11260 Stockholm

Nya medlemmar

Vi hälsar våra nya medlemmar välkomna.
Tack alla som stödjer vårt arbete! Vi hoppas
ni ska få glädje av det.

Monica Wangler, Solna
Germund Larsson, Uppsala
Anna Hagfors Lindståhl och
Carl Lindståhl, Stockholm
Jesper Villaume, Norrköping
Joakim Borgström, Uppsala
Hans Hellner, Stockholm
Mikael Alm, Uppsala
Knut Thomas Hareide-Larsen,
Gamle Fredrikstad, Norge
Fredrik Lindström, Sandviken

Hvad Behagas?, Bellmansällskapets medlemsblad, utkommer med 4 nummer om året.

Ansvarig utgivare: Carina Burman. Redaktör: Catharina Grünbaum
Form: Tommy Grünbaum. ISSN 1104-4683.